Resentimentul

Invidia ca sursa de resentiment

1. Placerea pe care ne-o provoaca faptul ca nu posedam un obiect al dorintei noastre, acest lucru nu este invidie. Aceasta stare de inconfort poate fi rezolvata prin intrarea in posesie a bunului dorit.
2. Invidia apare atunci cand avem impresia ca nu putem intra in posesia bunului dorit pentru ca altcineva a intrat in posesia lui naintea noastra si ne bareaza aceesul la el.

Indiciul invidiei este ostilitatea fata de posesorul bunului dorit dar inaccesibil, ostilitate ce se bazeaza pe automistificare. Invidia nu devine sursa de resentiment decat atunci cand neputinta de a obtine bunul dorit se permanentizeaza.

Resentimentul, ca punct terminus, ca situatie de invidie se caracterizeaza prin *devalorizarea valorii incorporate de bunurile inaccesibile*. Odata cu devalorizarea, resentimentul mai presupune plasarea valorii la polul opus. Asa s-ar fi nascut dupa Nietzsche valorile morale crestine. Resentimentul sclavilor care a produs crestinismul, ar fi devalorizat frumusetea, forta fizica, bogatia si ar fi plasat valoarea la polul opus, adica ar fi ridicat la rangul de valoare saracia, lipsa frumusetii, slabiciunea si suferinta(datele conditiei paturilor sociale care au produs crestinismul).

Despre psihologia resentimentului

Primul care a elaborat o psihologie a resentimentului este Nietzsche. El sesizeaza *valoarea defensiva a resentimentului*.

Resentimentul este o reactie de aparare fata de durere, suferinta, neplacere. Resentimentul apare la acei oameni care in mod nativ, sunt caracterizati de o redusa rezistenta la frustrare. Pentru Nietzsche bazele resentimentului, sunt de natura biologica. Deficitul vital este sursa principala a resentimentului.

Exemplu: valoare de iubire crestina, n-ar fi altceva decat transfigurarea in spiritual a neputintei de a reactiona provocata de o sensibilitate extrema fata de durere neplacere. Nietzsche “respingerea instinctuala a oricarei aversitati, dusmanii, a oricaror limite si distante in sentimente, se datoreaza unei sensibilitati extreme la excitanti durerosi, pentru care orice opozitie sau perspectiva de opozitie este resimtita, ca o placere insuportabila. Singura fericire pe care o cunoaste este de a nu se mai opune, nici macar raului – iubirea ca singura, ultima posibilitate de a trai.

Max Scheler subliniaza *rolul defensiv de aparare* al resentimentului. Spre deosebire de Nietzsche, Scheler scrie intr-o perioada in care psihologia freudiana devenise cunoscuta.

Contributia sa consta in adancirea tensiunii conflictului dintre dorinta de a descarca anumite afecte negative, de tipul dorintelor de razbunare, ura, invidie, gelozie si neputinta de a realiza aceasta descarcare. Atunci cand neputinta se permanentizeaza isi gaseste rezolvarea prin mijloace psihice. Neputinta duce la rezolvarea sentimentelor negative, care nu pot fi descarcate.

Pe langa “refulare”, preia si intoarcerea refulatului. Refulatul revine in constiinta si odata cu si conflictul psihic. Inperfectiunea refularii face ca resentimentul sa isi continue actiunea in sensul actiunii iluzorii asupra lumii exterioare. Un prim pas in aceasta actiune a resentimentului, de a modifica iluzoriu realitatea exterioara il constituie negarea faptului, ca bunul dorit dar inaccesibil este purtator de valoare. Acest moment in dezvoltarea resentimentului, este ilustrat de proverbul “Vulpea care nu ajunge la struguri spune ca sunt acrii” (nu spune ca dulcele nu este bun).

Adevarata solutie pe care o aduce resentimentul, este interventia in sistemul de valori, in sensul devalorizarii valorilor inaccesibile si valorizarii calitatilor care sunt considerate nonvalori. Datorita cestei inversari a valorilor, omul resentimentar este mantuit. El nu va mai resimti invidie ura gelozie fata de cei care detin valorile inaccesibile, ci va resimti mila si compatimire.

In aceasta psihologie a resentimentului, perspectiva adleriana, constituie completarea indispensabila, in sensul ca neputinta este pe deplin valorificata psihologic. Aceasta neputinta dezechilibreaza autoestimatia, provoaca sentimente de inferioritate puternice, iar intru cat conditiile oboiective sau subiective se opun dizolvarii sentimentelor de inferioritate, printr-o compensare reala, solutia disponibila este cea psihica: indepartarea din constiinta a sentimentelor de inferioritate si actiune mistificatoare asupra sistemului de valori si judecatilor de valoare.conflictul resentimentar, tine de zona autoestimatiei.

Sociologia resentimentului

Resentimentul apare la Nietzsche datorita unor oamenii cu deficit vital. Prin ideea ca exista situatii sociale care creeaza potential resentimental, indiferent de dotatrea biopsihica individuala, Max Scheler intemeiaza sociologia resentimentului; pe de o parte la nivel micro-social, si pe de alta parte la nivel macro-social.

- Nivelul microsocial

1. relatia soacra-nora= mama careia i se ia obiectul afectiunii materne, nu poate sa-si manifeste liber gelozia, datorita perceptelor morale. Aceasta situatie de tensiune, intre neputinta de a manifesta gelozia si sentimentul geloziei conduce la resentiment. In basme, soacra apare ca o fiinta rea, resentimentala.

2. generatia varstica vs. generatia tanara

Efectele psihice ale imbatranirii = Imbatranirea este o diminuare a potentialului vital, constituie o diminuare a creativitatii si sexualitatii. Aceste procese de involutie, creaza un dezechilibru autoestimativ. Atunci cand aceasta criza autoestimativa, nu poate fi creata prin compensari reale, se apeleaza la pseudocompensari de tipul resentimentului.

Societatile arhaice ofereau celor de varsta a treia compensari obiective considerabile. Varstnici aveau rorl de atransmite experienta de la o generatie la alta, ceea ce le conferea o pozitie sociala de forta. Acest lucru inseamna, din punct de vedere estimativ compensari reale. Pierderea valorilor varstei tinere era bine compensata in plan social.

Cu totul alta este situatia in societatea moderna. Aceasta, prin aparitia tiparului, prin institutiile specializate de transmitere a experientei, priveaza pe reprezentanti varstei a treia de importanta lor sociala. In societatea moderna,

varsta a treia este marginalizata, ceea de o priveaza de compensarile obiective, reale ale deficitului estimativ, pe care il provoaca imbatranirea. Acest deficit estimativ este cu atat mai mare, cu cat societatea ia impiedicat pe varstnici sa traiasca atunci cand erau tineri, valorile tineretii.

Manifestarea resentimentului varstei a treia fata de generatia tanara.

O manifestare a varstei a treia este agresivitatea nefondata impotriva tinerilor, agresivitate deghizata prin atacul la adresa vestimentatiei, la valorile varstei tinere pe care le devalorizeaza.

Nietzsche “nu este intelept a lasa amurgul sa judece ziua, caci pe adesea oboseala ar judeca forta, succesul, bunele intentii. Asemeni amurgului, batranetea se invaluie intr-o moralitate noua si atragatoare si se pricepe sa rusineze ziua prin culorile crepusculare, prin pacea si tihna sa.”

- Nivelul macrosocial

Resentimentul apare cand categorii mari de populati se afla in situati fara iesire in care frustrarea este maxima, si in care singura modalitate disponibila de arezolva conflictele autoestimative, este resentimentul. O astfel de influenta, au avut-o morala crestina, burgheza si comunista.

In *morala burgheza* se inregistreaza:

1. Inversarea valorica. In raport cu sistemul de valori fundamental, morala burgheza este o inversare in spatele in care trebuie sa vedem resentimentul varstei a treia, adica resentimentul burgheziei. Regula principala a moralei burgheze era “au valoare morala, doar acele insusiri, actiuni, bunuri care au fost dobandite prin munca proprie”. Acest acent apasat pe munca proprie, este rezultatul resentimentului fata de privilegiile nobiliare legate de nastere. Privilegiul nasterii este devalorizat si este valorizata munca.
2. Valoare utilitatii este supraordonata valorilor vietii (mijlocul este preferat vietii “munca utila este preferata degustari agreabilului. Prin morala burgheza existenta intelectuala se justifica, doar prin utilitate, ceea ce reprezinta de asemenea, o contestare a valorii feudale, caracterizata de capacitatea de a trai bucuria vietii.

Un obiect de disputa teoretica intre Nietzsche si cheler este daca *morala crestina* reprezinta un produs al resentimentului. In aceasta disputa Scheler se arata inconsecvent cu sociologia resentimentuluoi pe care a intemeiat-o. Daca atunci cand analizeaza morala burgheza aplica sociologia resentimentului, atunci cand analizeaza morala crestina renunta la sociologia resentimentului. Discutia valorilor crestine se face in afara raportarii la conditiile sociale in care a aparut crestinismul. Valoarea iubirii crestine este discutata exclusiv psihologic, Scheler recunoscand ca aceste valori pot fi recunoscute de omul resentimental, dar subliniind ca luat in sine, iubirea crestina nu este produsul unui deficit vital, ci este rezultatul unui impuls autoestimativ. Iubirea crestina nu vine dintr-un minus, ci vine dintr-un plus pentru ca doar asa se explica faptul ca, adevaratul crestin nu se teme de ceea ce este urat, sarac, umil, bolnav. Doar o tarie interioara deplina, explica aceasta lipsa de teama a acrestinului, lipsa de teama de contaminare pe care crestinul o manifeata fata de fenomenele negative ale vietii. Nici macar iubirea dusmanului nu este un semn al neputintei, ci unul al fortei interoioare. Daca aplicam sociologia resentimentului la omul crestin, constatam ca religia si morala crestina au fost produse de paturile marginale ale

imperiului otoman (valorile crestine erau singurele capabile de a face viata suportabila).

Valorizarea produselor resentimentului

Faptul ca un sistem de valori este produsul resentimentului, nu inseamna ca valorile acestui sistem stau sub semnul nulitatii axiologice. Chiar daca in momentul in care a aparut crestinismul, valorile crestine erau condamnate social, anumite valori din sistemul crestin, (iubirea), au jucat un rol social pozitiv. Aceasta valoare a iubirii crestine, a permis includerea in perimetrul umanului a tuturor oamenilor. Valorile umane burgheze, chiar daca sunt produse ale resentimentului, au contribuit substantial la edificarea lumii moderne si contemporane.